

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԳՈՍԱՆԴՆՈՒԳՈՒՄ 26 ՅՈՒՆԻՈՒՄ

ՊՐՈՍԱՅԻՆ ՀԵՌԱՐԱԿԱՆ

ԼՈՒՐԵՐ

Լոնդոն 28 յունիս

Անգլիոյ Պանքս իր սքոլիստ հարկերն
5 ի հանեց : — Բոնտիլի 92 3/8 : — Օսմանեան
40 3/4 — 40 3/8 : — Բոնտիլի 70 3/4 : — Եւ-
րո 66 1/2 : — Յորկս թուր :

Մարտի 51 յունիս

Յորկս, թուր 126, Գանտ 50 և ետեւէ
հասնելու վրայ : — Մետաքս կը բռնուի : — Խո-
զակ թուր : — Սուսամ 62 : — Բամպոլի կիշ-
նայ, և և կառավարի : — Գոլանակի թիւն
24 90 : — Յոնտիլի 69 85 : — Բոնտիլի
92 3/8 :

Լոնդոն 2 փետր

Արմսթրոնգ ընդհանրապէս թուր : — Յորկս
կիշնայ : Եւրոպայ շուկայի 28 75 — 29 : —
Խաշուէ 75 : — Բոնտիլի 62 3/8 : — Օսման-
եան 44 1/2 — 44 3/4 : — Գոլանակի թիւն 74 3/4 :
— Եւրո 67 3/4 — 68 :

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Եւրոպայի ու Աթենքի եկած լու-
րերը միաձայն կը հաստատեն թէ Մաքս
Քալուրիկի Լընէսթ դուքսը Յունաստա-
նի գահին ընտրելի ըլլալու հաճութիւն
տուեր է : Պ. Լընէսթ, Աթենքի անգ-
ղեական արտաքին կարգի գեսպանը, պաշ-
տօնական կերպով հաղորդեր է այս լուրը
Յունաստանի անժամանակեայ կառավա-
րութեան : Գաղղիոյ դեսպանն ալ իմա-
ցուցեր է որ իւր կառավարութիւնն ալ
կը հաճի այս կարգադրութեան : Հետեւ
հարաւ Յունաց ազգային ժողովն մեծա-
զոյն մասն ալ հաւանութիւն տուեր է
Լընէսթ դուքսին ընտրութեան :

Եսանկով Յունաստանի գահուն
ինգիրը լուծման ճամբու մէջ մտած կըր-
նայ համարելի, բայց դեռ դժուարու-
թիւններէ վերջէ չէ : Եւրոպական լրագ-
րաց խօսքին նայելով, Լընէսթ դուքսը
որչաւ որ հաճեր է Յունաստանի գահ
ընտրուելու, այսու ամենայնիւ Մաքս
Քալուրիկի դքսութենէն հրաժարելու
միտք չունի եղեր : ալ կուզէ նոյն դքս-
ութեան վեհապետութիւնն ալ իր վայ
պահել և ինամակալ ժողովն մը ձեռք
պահել : Մաքս Քալուրիկի երկիրը կառավարել
Այս լուրը, եթէ ստոյգ է Լընէսթ դուք-
սին խոհախնամութեանը նշան է, և յայտ-
նի կը ցուցնէ թէ մեծ փառահաւանութիւն մը
չունի Յունաստանի գահուն ամբողջեա-
նը վայ : Եսկէ կը հասկցուի նաև թէ
Լընէսթ դուքսն իր կրօնին ալ փոխելու
չստ յոգաւորութիւն չունի, ինչպէս որ
Յոյները կը պահանջէին իրենց ապագայ
թագաւորին համար : Ար մնայ տեսնել
թէ այս պայմաններով թագաւոր մը պի-
տի ընդունին և Լընէսթը :

Մաքս Քալուրիկի Լընէսթ դուքսը
1818ին ծնած է, և Բագլոյ թագուհւոյն
փախճանեալ ամուսին Ալէքսի իշխանին
մեծ եղբայրն է :

1842ին Պատի փախճանեալ Լէոյրտ
մեծ դուքսին Ալէքսանդրիս դստերը հետ
ամուսնացած է : Բայց զուտ ունեցած

չէ : Ուստի իրեն յաջորդ կամ ժառանգ
պիտի ըլլայ բնականաբար կամ իր հօրեղ-
բորդի Օլիվիէ իշխանը, որ մօրը կող-
մանէ Գաղղիոյ փախճանեալ Լուի Ֆի-
լիք թագաւորին թոռն է, կամ երբ
որչին Ապոլոն Ալէքսի իշխանը : Եւս
վերջի պարագան կրնայ յոյս տայ յունաց
որ մը Լընէսթ Ալէքսի արքայորդին ի-
րենց թագաւոր ունենայու, և թիւրեւ
այս պատճառաւ է որ Ռուսիոյ կառա-
վարութիւնն առջի բերանը շատ դժկե-
ցեր է Լընէսթ դուքսին ընտրութեան :

Յունաստանն եկած լուրերը գո-
հացուցիչ չեն : Քանի մը գաւառներու
մէջ ժողովուրդը ոտք կընէ շրջակայ գա-
ւառներն ասպատակել կամ ըստ տմանց
կառավարութիւնը տապալել կ'սպառնան
եղեր :

Լեհաստանի մէջ զինուորագրու-
թեան պատճառաւ ծագած ասպտաճ
բուլիւնը կ'ստուգուի : Արշաւարդի
մէջ և շրջակայները կ'սկսեն կրկնել Լե-
հացուց և Ռուսի զօրաց մէջ :

Եսկէ քանի մը փետր
մէջ ասպտաճները միահարգն յարձակե-
ցան քաղաքին մէջ լանկեալ զօրաց խում-
բերուն վայ և 30 մարդ սպաննեցին,
90 ալ վերաւորեցին, որոց մէկը զօրագետ
բայց վերջապէս ասպտաճները ետ մղուե-
ցան շատ մարդ կորսնցնելով :

Ռուսի քաղաքներու մէջ ալ այս տեսակ
յարձակումներ ու կռիւներ պահու չեն :
Եսպտանները Ռուսաց զօրքերէն պաշտ-
պանեալ քանի մը գեղ հոյ ձարակ բլրին
և եկած վերջին լուրերուն նայելով ա-
պրտաւորութիւնը մեծաւոր վայ է :

Ռուսիոյ կառավարութիւնը բազմա-
զոյնը զօրք կը դիմ ասպտաճներուն
դէմ, և արդէն բոլոր Լեհաստան պա-
շտման վիճակի մէջ գրուած է :

Իտալիոյ լրագիրները կը ծանուցա-
նեն թէ Հռոմի անգլիական դեսպա-
նը իւր կառավարութեան կողմնէ ա-
ռաջարկեր է Գաղղիոյ որ իր բնակութիւ-
նը Հռոմէն Մալթա փոխադրէ, եւ ա-
սոր համար Մալթայի կառավարին պա-
րտը իրեն յանձնելու խոստում ըրեր է :
Եսկէ արագութեամբ ալ պատասխան
տուեր է թէ քանի որ ինքը կենդանի է,
Ս. Պետրոսի գահուն վայ հսկելու պար-
տական է, հետեւաբար չկրնար ընդունիլ
Բագլոյ այս առաջարկութիւնը :

Ես լուրը քանի մը լրագիրներ ի ըս-
կըղան սուտ հանցանք, բայց Հռոմի գաղ-
ղեական դեսպանին կողմէն Գաղղիոյ կա-
ռավարութեան գրուած պաշտօնական
տեղեկութիւն մը ամեն կարծիք փարա-
տեց :

« Բագլոյ կառավարութեան այս ա-
ռաջարկութիւնը, կրնէ Օրինիս Եսպի-
նալ լրագիրը, Գաղղիական զօրաց Հռոմ
մնալուն դէմ յայտնի բողոք մը, և միան-
գանայն ջանք մ'է Գաղղիոյ ազդեցութիւ-
նը Իտալիայի մէջ տկարացնելու և Ի-
տալիոյ ժողովրդեան համակրութիւնը գը-
րաւելու : »

Բագլոյ Ա Եսպիս թագուհւոյն
թագաժառանգ Ալէքսի իշխանին ամուս-

նութեան հանդէսը լուր . մարտ ամսոյն
12ին պիտի կատարուի :

Տանիմարցի կառավարութիւնը տա-
րեկան 12000 լիւրս եկամուտ կապեց հար-
սնցու իշխանուհիին, որ ինչպէս յայտնի
է Տանիմարցի թագաւորին աջինն է :

Բագլոյ կառավարութիւնը հրաման
ըրաւ որ իր ծովային զօրքերէն ու որ ու-
ղէ Զինաստանի կառավարութեան զին-
ւորական ծառայութեանը մանելու կա-
րող ըլլայ, հետեւեալ պայմաններով :

Զինաց կառավարութեան զինուոր
եզոք անգլիացիներուն ամականը, ուժի-
կը և իրենց զինը ձեռք Բագլոյ կառա-
վարութեան մատակարարածին նման պիտի
ըլլայ : միայն թէ զինուոր գրուած ժամա-
նակին որչաճ ամականներուն ետա-
պատիկը կանխի իրեն պարգև պիտի
արուի իրենց : և պատերազմներուն մէջ
մէկ աչքը, մէկ ձեռքը, մէկ ոտքը և կամ ու-
րիշ մէկ անդամը կորսնցնողներուն 300 ա-
կան և երկրորդ անգամին կորսնցնողնե-
րուն 500 ալան անգլիական լիւրս, և ուրիշ
կերպով վերաւորուողներուն ալ նոյն համե-
ն է : Եւս իւր արուի :

Իսկ պատերազմի մէջ մեռնողներուն
համար ալ իրենց կենդանութեան ժա-
մանակ ընտանիքներէն որու որ կտակ ը-
նեն 500 լիւրս պիտի շնորհուի :

Ես յայտարարութիւնը Բագլոյ
մէջ հրատարակելով բազմաթիւ անգ-
ղացիներ Զինաց կառավարութեան զին-
ւոր գրուելու վայ են :

Գաղղիական Ֆրանս լրագիրը կը հա-
ւատէ թէ Գաղղիոյ կառավարութիւնը
միջնորդութեան նոր առաջարկութիւններ
կրնէ Եւրոպայի կառավարութեան, ա-
պագմանու, որ առանց պատերազմի դադ-
րեցնելու յանձնաժողով մը գրուի որ
կրաւարտութեան մը հիմերը պատրաս-
տէ :

Երեւանգրիպէն լուր կուտան թէ
Զինաց կայսրը մեռեր է :

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Երեւանգրիպէն օրը որ Տաճկաց շապան
ամսոյն 14ին էր, օգոստոսիս Ինքնակալին
ծննդեան երեսուն և չորրորդ տարեդար-
ձը տօնեցաւ :

Առաքելի ներքին և ներսի նաւահան-
գրանի մէջ երկաթ նաւած բոլոր պա-
տերազմական նաւերը գրոյակներով դար-
գարուեցան և վեհապառ Սուլթանին ձը-
նդեան տարեդարձը թնդանութիւնով
ողնուեցին :

Իրիկունն ալ բոլոր միւսքերէն ու
արքունի չէրբերը լուսաւորուեցան :

Ես ուրախաւ թէ տօնին պատճառաւ
Բ. Դրան գրասենեակներն ալ չբացուե-
ցան երեւանգրի օրը :

Օգոստոսիս Ինքնակալը Իւլայի ա-
ռաջին աստիճանը և միւսնաւայն երկ-
րորդ կարգի Մէճիլի պատուանշան շը-
նորհեց Ա. սեմ. Եւսպար պէլին, որ ինչ-
պէս յայտնի է Եւրոպոսի նոր փոխար-

քայ Բարձր Իսկանդր փաշային կողմէն
յատուկ պաշտօնով մայրաքաղաքս եկած
է :

Զինգարթի օրը օգոստոսիս Ինք-
նակալին բանակի օպնական Ա. Էսիմ փա-
շան արքունական Մէճիլի փոխարինով
Եւրոպոս գնաց նոր փոխարինային հաս-
տատութեան հրապարակը տանելու և
զանի Ա. Պոլիս հրաւիրելու համար :

Կայսերական հրամանաւ

Մէլանիի կուսակալ Ա. սեմ. Զիւս-
նի փաշան Իսկանդրի կուսակալ անուա-
նեցաւ :

Իսկանդրի կուսակալ Ա. սեմ. Երիշ
փաշան ալ Մէլանիի կուսակալ անուա-
նեցաւ :

Պէլիստի բերդին նախորդ կառավա-
րի Բաշին փաշան թուրքայի կառավարիչ
անուանեցաւ :

ՍԶԳԱՅԻՆ

ՊԱՇՏՏԱՆԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒՄ

Բագլային վարչութիւնը նկատելով որ
քանի մը շաբաթէ ի վեր հասարակութեան
մէջ ալ և ալ տարաձայնութիւններ կը
ընթին Ա. անայ Իրիշ գեղի վանուց Տ.
Յարութիւն քահանայի հետ մինչև Ա.
Պոլիս այրական հաղուստով ուղեկից ե-
ղով անձին սեռական ստուգութեան նը-
կատմանը ըրած քննութեանց վայցօր, ար-
ժան կը դատի այն տարաձայնութիւննե-
րը, որ միայն քաղաքի արդիւնք են և
ժողովոյն արժանապատուութեանն արա-
տաւոր, պաշտօնական յայտարարութեամբ
ընթել, և հասարակաց կարծիքը լուսաւո-
րել այս նիւթի վայ համառօտ ծանո-
թիւն մը տալով :

Եսկէ քանի մը ամիս առաջ Մարք փա-
նուց Տ. Յարութիւն քահանայն տիրա-
ցու Յոհաննէս անուն պատանոյն հետ
մայրաքաղաքս կը հասնի Ա. Եւրոպայէ
ուստի երթալու դիմամբ : Ես քահա-
նայն մինչև ճամբայ կենդիւր իւր դպրին հետ
որ և իցէ շարժանիքով մայրաքաղաքս
մէջ թաղէ թաղ բաւական ժամանակ
թափառելէն ետեւ, Գուլ-Գարուի
կողմերն ալ կուգայ և պատահմամբ իւր
դպրին քաղաքակից ծանօթներու հան-
գիպելով, կ'ստիպուի թողուլ պատանոյն
որ բարեկամացը հետ տեսութիւն ընէ :
Ես տեսութեան ժամանակ օմանք զար-
մացմամբ — Այ, ի՜նչպէս հոս եկար
Հռոմի, ըսելով կեղծ տիրացուն հար-
ցուփորձ կրնեն : Պարծեցեալ դպիրը կա-
զալէ կը պազատի որ իւր ուլ ըլլաւ զաղտ-
նի պահէն : և մինչդեռ այս պարագայիս
վայ քահանայն իւր ամբողջութեան
պատրաստութիւններն աւելի ևս կ'աճա-
պարի տեսնել, յիշեալ Հռոմի ազգա-
կաններէն ոմանք Տեքապահ արքայունին
բողոք կը մատուցանեն քահանային դայ-
թակեցուցիչ ընթացիքը դէմ յայտնե-
լով թէ Տ. Յարութիւն քահանային հետ
եկող պատանորը կամ դպիրը աղջիկ է
թէ զանի խաբէութեամբ իւր բնիկ երկ-
րէն տուեր է Եւրոպայէ մանելու : թէ
ինչպէս իրենք 'նոյնպէս ծաղըք' որ զանի

քանի ամսէ՛ ի վեր կը փնտռեն, հաւա-
նութիւն չունին որ սոյն քահանային հետ
ճանապարհորդէ. և թէպէտ շատ յորդո-
րեր են Հոռովը իւր դիտաւորութեան
հետ կենալ, սակայն քահանային հետ խօս-
քը մէկ ըլլած ըլլալուն՝ իրենց խորհուրդը
և յորդորը մերժեր է:

Այս յայտարարութիւնը ընելով՝ բո-
ղոքարկութեամբ անկողնական տնօրէնութիւն մը
կը խնդրեն:

Տեղապահ սրբազանը՝ այս անգամ իւ-
րօրութեան հազիւ հաւատ ընծայելով՝
թէ՛ քահանայն և թէ ծպտեալ օրիորդը
Պատրիարքարան բերել կուտայ և հարց
ու փորձ ըլլալով՝ ակներև նշաններէ և
կարծեցեալ պատահանքի խոստովանութե-
նէն կը հաստատուի՝ որ արդէրև Յօհան-
նէս անուամբ անձը առնական հագուս-
տով աղջիկ մ'է, որ քահանային հետ
գաղտնագործ շատ մը քաղաքներ և գիւ-
ղեր պտղութենէ ետեւ՝ Վ. Պօլս եկեր է
Ս. Երուսաղէմ՝ դնալու ուխտով:

Այս գործին մասին քննութիւնը խա-
ռն ժողովոյ ատենին կը ձգուի, և Տ.
Հարութիւն և Հոռով Փրկիչ կը զբիւ-
րին:

Հոռով աղջիկը Բաղդադ և Մուշի
մէջ գտնուած Հատկին անուն գիւղէն է
և քան տարեկանի մօտ. իսկ Տ. Հարու-
թիւն երբեմն Վ. Պօլս ջրհանակիր, և
անկարգութեանցը համար Իվիկիսանէն
բանտարկուած, կերպով մը քահանայու-
թեան կարգը ստանալով Վ. անայ կողմե-
րը գացեր և Սորբ փնտըց փանահայր
կարգուեր է աշակերտներ կրթելու մտքը:
Թէ և ինք պարզ կարգաւ և զբիւր ան-
գամ չգիտէ:

Ամոյս Յին Խառն ժողովոյ կը ներկա-
յանան քահանայն և Հոռով, և զատ զատ
քննելով թէ՛ երկոցունց ալ տուած պա-
տասխանները և անոնց ուղեկցութեան պա-
րագանքը և թէ ուրիշ արտաքին ստոյգ
տեղեկութեանց և վկայութեանց յայտարա-
րութեան հետ համարձակ չեն: Եւ այս
բերութիւնը կը բաւական ծանրացնեն,
սակայն Քարեւորագոյն կէտ մը՝ բժշկական
գննութեամբ լուծելու համար՝ հարկ կը-
լայ աղջկան կուտութեան վիճակը քննել:
Աւստի Խառն ժողովոյ հաւանութեամբ
մեծապատիւ Ատենապետայ յը իրբն բժշկի

առանձնակի քննութենէ ետեւ կը յայտնէ
թէ յիշեալ օրիորդը իւր կուտական պա-
տիւր արդէն կորուսած ըլլալուն տարա-
կոյս չկայ: Հետեւապէս քահանային դա-
տաստանը, որով անբասիր չենելը կը նը-
կատուէր, կը օտարականաց մասնաժողովի մը
քննութեան յանձնուեցաւ, որպէս զի ա-
նոր վրայ եղած կասկածները պարզուին:
Եւ զարձեալ քահանայն և Հոռովը
Փրկիչ կը զբիւրին:

Սակայն կերելի թէ մեծարգոյ Տ.
Տօթօր Չայեանը ժողովին վճիռը եւ ա-
տենապետ պէ յին ըրած քննութիւնը ան-
հիմն և անիրաւ դատելով, եւ նոյն օրը
Ս. Փրկիչ հիւանդանոցը այցելութեան
գացած ժամանակը յիշեալ Հոռով աղջ-
կան մէկ պատահական կամ կամաւոր
հանգամանքը քննելու առթիւ, անոր կու-
տական վիճակի ալ քննելու կը ձեռնարկէ,
և համարեա թէ թշնամական ոգիէ կամ
ազիտութենէ մղորեալ, կը յայտնէ թէ
յիշեալ Հոռովի կուտութիւնը անպիղծ
և անկորուստ վիճակի մէջ է: Եւ այս ինք-
նաշարժոր յայտարարութեամբ չի շատանա-
լով՝ դուրսը շատ անձանց առջեւ ալ կամ
բաստանէ ժողովը եւ մասնաւոր Ատե-
նապետը, այնպիսի ստույթիւններով՝ զորս
իրբն ճշմարտութիւն աղջկան բերնէն լա-
ծի պէս գացած տեղը կը հաղորդէ: Թէ և
աղջիկը իւր մարմնը վիճակին մէջ անգամ
կը խոստովանի թէ իւր բերնէն ժողովին
նկատմամբ գանդատալից խօսքեր բխու հա-
նած չէ և թէ ասոնք Տօթօր Չայեանի
ինքնահար գտնուածքն են:

Սակայն Խառն ժողովը քաջ գիտնա-
լով որ այսպիսի անձնական կիրքէ առաջ
եկած գտնուածքը հարկովն վրայ պատիւն
զատ ամեն բան կրնայ բերել, արժանի դա-
տեց անձնական խնդիրը մէկի թողուլ և
լի կարեւոր կէտը կրկին խորհրդով քնն-
նել տալ, որպէս զի խնդիրը զիտովն պար-
զուելով միամիտները բանաւորութեան և
տղիտութեան հնարած բարոյականաց հա-
ւատ հնծախն, և այս առթիւ ծագած
տոյտաճոյրութիւնները զարգան:

Աւստի յաջորդ նստին Խառն ժողո-
վոյ հրաւիրմամբ կը ներկայանան Աթա-
պէյ և Տօթօր Շէյխան, և Տօթօր
Չայեանի նախորդ քննութեան արդիւնքը
խմանալէն ետեւ՝ որով միշտ կը պնդէր թէ

յիշեալ աղջիկը չէ՝ է, երեք բժշկիները,
քահանայն մը ներկայութեամբ առանձին
քննութենէ ետեւ, բացէ ի բաց յայտ-
նեն թէ Տօթօր Չայեանի անարատ կոյս
կարծած օրիորդը ի վաղուց անտի իւր
կուտական հանգամանքը կորուսած մէկն է:

Միևնոյն յայտարարութիւնը յատուկ
տեղեկագրով հասաւ նաև ի Պատրիարքա-
րան ոստիկանութեան պաշտօնատան կողմէն,
որոյ բժշկիներն են՝ Աթապէյ և Տօթ-
օր Շէյխան, և թէպէտ Տօթօր Չայ-
եանը երկրորդ քննութենէն ետեւ իւրա-
ւաջին կարծիքը փոխած կերելէր, սակայն
զարմանք է որ Խառն ժողովոյ և հիւստ
բժշկաց առջեւ այլ և միամտաց առջեւ այլ
կարծեաց տէր կը ձեւանայ, որով միան-
գամայն թէ՛ իւր բժշկական արհեստին, և
թէ՛ բնաւորութեանը մասին նշանաւոր դա-
ղափար մը կ'ընծայէ:

Ի Պատրիարքարան Հայոց
24 յունուար 1865

Այնպէս շարաթ օրը մայրաքաղաքիս
ամեն եկեղեցեաց քարոզիչ վարդապետ-
ներն և աւագ քահանայները Պատրիար-
քարան գումարուեցան, և ազգային ներ-
կայ անկարգ և տարտամ վիճակին վրայ
խորհելով՝ որոշեցին կրեւական պատգա-
մաւորութիւն մը զբիւր Բ. Դուռը և
կայսերական բարեկամական կուտարութեան
զիտութիւնը հայցել:

Այս որոշման համեմատ, չորեքշաբթի
օրը Գեր. Տեղապահ սրբազան հայրը,
Գեր. Կերսէս եպիսկոպոսը, Ս. Երու-
սաղէմայ Աթոռոյն փոխանորդ արքանա-
պատիւ Սահակ վարդապետը, ուրիշ եր-
կու վարդապետ, և ութ ալ աւագ քա-
հանայք, արտաքին գործոց պաշտօնայ
Բարձր. Ալի փաշային ներկայացեր, և
ընդհանուր հայ կղերին խնդրուածքը
յայտնէր են:

Բարձր. Ալի փաշան իւր սովորական
մարդասիրութեամբ համեմատ պատուաւոր
նորոշութեան մը որեք է արքանապա-
տիւ պատգամաւորներուն, և կայսերական
կուտարութեան ազգիս վրայ ունեցած
հայրական անդուլ խնամոցն և հորեւո-
թեանցը արժանի յոյսեր տալով՝ իրատա-
ցեր է մինչև յառաջիկայ երկուշաբթի օրը
վերջնական որոշումը հաղորդել:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մայրաքաղաքիս գաղղիական Քու-
ռիէ տ'Օռան լաղլին մէջ կը կարգանք
թէ Քէօթահայի գաւառին Լալի Հէ-
հր քաղաքին մէջ տաճիկ կին մը երեք
քրիտոնեայ սպաններ է, և Քէօթահա-
յայի կառավարիչ Վ. սեմ. Ասաֆ փա-
շան Լալի Հէհր գացեր է այս գործը
քննելու:

— Մեր հաստատութեան Օսմանեան
ազգային Պանքային արտօնատերերը հինգ
շաբթի օրը գաղղիական շոգեւաւով մ
լաքաղաքէս մեկնեցան:

— Չորեքշաբթի իրիկուն Բերայի
Արեւելեան թատրոնին մէջ Լիւթօնօրա ա-
նուն խաղին ներկայացման ժամանակը դե-
րասաններէն մէկը՝ կողմնակի անուշադրու-
թեամբ՝ դաշոյնիկեղծ հարուածէ մը վե-
րաւորուեցաւ:

ՄԻՃԱՄՈՒՆ

Եթէ թշնամաները տրամաբանել հա-
մարուի, Մէքմուսն Հայ ազգին Տե-
քարթը կամ Լ. յակիցն է...

Սակայն բազմաթիւ փորձերով տե-
անք և կը տեսնենք՝ որ լրջմտութեամբ
վեճաբանելու տրամաբարութեան հա-
գաբար զուրկ է այդ թերթը:

Միտքի բանականութեամբ ասպարէզ
բանալ, միշտ նախադրածալ ըլլալ, թշնա-
մանել, նախատել, խնդիրը այլալիւ, անձ-
նական վերածել և վերջնալ իրբն բա-
նականէ զգուշացող կեղծաւորիք ի-
րեն անբուժելի անտ մ'եղած է, որ կե-
րելի թէ մարտ ամոյսն մօտենն աւելի կը
զայրանայ:

Մարդիկ համակարծիք չեն կրնար ըլ-
լալ. այսպիսի պահանջում մը մոքի գո-
լութեանը լուծելոյն ուղղութեան մէ-
միայն թէ՛ կարծեաց տարբերութեան հա-
ւատարմութեամբ՝ ազատութեանն ալ հա-
ւատարմով, ուրիշ կարծեաց վրայ բռնա-
նալու ծանծաղամտութիւնը և իր ամեն
բաժնեկն իրբն պատգամ կը լրջեցնելու
անհեթեթ պահանջումը մեր ժիւղը շար-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԻԼԻՈՒՆ

ՅԱՐՄԵՆԱԿԱՅ ՀԱՅՈՒՆԻՒՅՑ

Ի Զմիւռնիա 1864-62

Մատենագրութիւնը, մարդկային մը-
տաց ծնունդներէն ամենէն աղին և գե-
րագանքը, արժանի է ամենայն յարգանաց
և պատիւանանց: Բնիկ անհուն աս-
պարէզ մ'է մարդկային հանձնարոյ, և ո'չ
թէ միայն ասպարէզ՝ այլ համատեղութե-
ան մը կը փայլեն անհաւաքար Հո-
մերտէն սկսեալ մինչև Վ. թէ օր Հիւսի-
ս և Լամարթիւն, Պարսոնէն և ուրիշ յոյն
իմաստասէրներէն սկսեալ մինչև Պիւթոն
և Հիւսիսային Մատենագրութիւնը քա-
ղաքակրթութեան ոգին է և գեղարուես-
տից մայրը: Բարձր զայն, և ահա մարդիկ
անտառաց բնակիչներէն ոչինչ նուազ պի-
տի գտնես: Աւստի այս նկատմամբ մօ-
տերս Գաղղիոյ Գեղարուեստից ձեւարա-
նին պարզեւարդութեան հանգիստնա-
խաղահ, պետութեան պաշտօնայ վսե-
մափայլ Վ. արքայի կոմսը, իրեն դեռա-
հաս ունեկրթաց ուղերձած Զարտասան ա-
տենախօսութեան մէջ ցոյց կուտար թէ
ինչքան բանաստեղծութիւնն ու պատմու-
թիւնը գեղարուեստից զարգացմանը նը-
պաստեցին Յունաց մէջ. և կը խրատէր
կարգաւ այն գրագիրական մատենաները
զորս ժամանակը նուիրագործած է:

Բայց չընդհանրեմք սին խօսքերով ժա-
մանակ անցունելու. քանզի մատենագրու-
թեան յարգը ամեն գովաւտէ վեր է, մեր
միակ բարձրագոյն այն է որ մեր ալ դըժ-
բարդ ազգը զրկեալ չմնայ անոր Զառա-

գայթներէն, բարձրագոյն մը՝ զոր ամենայն
ազգասէր չէ կարող չանուցանել իր սրտին
մէջ: Սակայն չենք մեղադրել ազգը՝ եթէ
տակաւին անտարբեր չըսենք թէ նաև
սառն է ըստ մեծի մասին մատենագրու-
թեան յառաջադիմութեանը վրայ: Եւ սա-
կա ժամանակին գործն է, որուն ապագայ
յաջորդութեանը անխակած ենք: Մեր
կողմանէ պէտք է՝ համակրութեամբ ըն-
դունելը ամեն գրուածք՝ որ չըսենք թէ
ձոխութիւն կընծային մեր լեզուին՝ ուլ
որ և իցէ օգուտ մը: Մատենագրութեան
ձիւղքին անհամար են. որոնք թէպէտ
ընդհանրապէս իրարու առնչակից ալ մաս-
նաւորապէս բոլորովն տարբեր: Ինչպէս
փիլիսոփայական գրուածքներն ուրիշ են,
քաղաքականներն ուրիշ, արուեստական-
ներն ուրիշ և բանաստեղծականներն ու-
րիշ: Մեր բանը չէ՝ մատենագրութեան
այլ և այլ գրասակագրութիւններն ընել
և անոնց վրայով ձառել. այլ այս ընդհա-
նուր արագ նայուածքը ընելուս պատ-
ձառն այն է որ առաջնորդէ զմեզ հա-
մառօտիւ և ի մասնաւորէ խօսեալ գե-
ղեցիկ գրութեանց մէկ ձիւղին վրայ,
այն է վկայաստուութիւնը:

Վկայաստուութիւնը շատ ծագեցաւ
Արարոյս, մասնաւոր այս իննուամեն-
րորդ դարուս մէջ, այնպէս որ կրնանք ը-
սել թէ հրատարակուած գիրքերուն շա-
տը վկայաստուութիւն է. քանզի մարդս
զուարճութեան հախալու միշտ աւելի կը
սիրէ սխալագոյնէ գրուածքները, քան
թէ փիլիսոփայական չոր ու ցամաք խոր-
հրդածութիւնները, որք յաճախ ձանձրա-
ցունեն գատ ուրիշ արժէք մը չունին:
Իսկ ընդհանրապէս մեր առօրեայ կեան-

քէն զիպուած մը առնել, անոր կենդա-
նութիւն և ձեւ տալ, սրտաշարժ նկար-
ներով՝ գունաւորել, յանկարծադէպ պա-
տահարները Զարտաստութեամբ իրարու
խառնել, և վերջապէս զուարճացունելով
կրթելու ջանալ, ահա այս է արուեստը:
Այս տեղ է վկայաստի մը յաջողակութիւնը:
Իժարագրար մեր ազգային մատենագրու-
թեան մէջ դեռ խիստ նուազ են այս տե-
սակ գրուածքներ, որոց տուած գրուար-
ձութիւնը խաղերու, պարանդաներու
և այլն վնասակար զուարճութիւններն
շատ գերազանց ըլլալին ապացուցանելու
կարօտութիւն չկայ, մասնաւոր եթէ
այնպէս վէպեր ըլլան՝ որ ազգային պատ-
մութեան հետ ալ վերաբերութիւն ու-
նենալով, դեռահաս ընթերցողաց դիւ-
րագրաց պտերուն մէջ տպաւորեն հայ-
րենասիրութեան և առաքինութեան սրը-
բարան դրոշմները, և կրկին անորձական
հետ մոցունեն անոնց տալին մէջ գեղեց-
կին և բարեոյն սէրը, ինչպէս այս տեսակ
վկայաստութեամբ երևելի հանդիտա-
ցած է Արարոյսաց մէջ մեծանուն Վ. ալ-
թէր Սթօթ:

Այսքան վկայաստութեան վրայ,
գանք հիմա մեր մասնաւոր առարկային:

Պ. Արմենակ Հայկունի որ արդէն
իրեն քանի մը աշխատասիրութեամբ քիչ
շատ ծանօթ է մեր հասարակութեան ըն-
թերցատէր մասին, Չ. Վիւնիոյ մէջ նոր
վկայաստութիւն մը հրատարակած է
Լիւթալ. որուն վերնադիրը թէ և կըսէ
մեզ թէ « Իրական գէպը » մ'է, բայց
ըստ մեզ շինծու վէպերէ տարբերութիւն
չունի ուրիշ կողմանէ, բայց եթէ պարոն
Արմենակ, փոխանակ ուրիշ ասպետ մը

իրեն դիւցազն ընտրելով՝ ինքն է իւր վէ-
պին դիւցազնը, Հեղինակը առաջին գը-
լոյն մէջ կը նկարագրէ իրեն Վ. առնայի
մէջ ունեցած առանձնութիւնը, երկրոր-
դին մէջ Լ. էի տիկինը զենքը կը հրաւիրէ
իր տունը: « Լ. էի, Սիկիլոյ հին դըսու-
թիւնէ սերեալ աղտուականութիւն մըն էր,
որ կըսէ, որ իր մէկ հատիկ Լիւթալ հրաշա-
ս գեղ աղջկան հետ իր կեանքը Վ. առնա
անցունելու որոշումն ըրած էր: Աւստի
այսպիսի անակնկալ հրաւեր մը չէի կա-
րող մերժել, կը շարունակէ, և ըստ իւր
խնդրանոց սոյն իրիկունը իր տունը գա-
ցի: » Հոն կը նկարագրէ մեզ Լ. էիի
հետ ունեցած խօսակցութիւններն, շու-
տով Լորտ մեր երիտասարդ հեղինակին
սիրող կը հրապարակէ, և երրորդ գլոյն
մէջ անկախ ա'լ առաջ Արմենակը չէ, այլ
ձեւարիտ սիրահար մը, Լիւթայի « հրաշա-
գեղ » գլխացը գերի եղած. իսկ այն ան-
մեղը ոչինչ նուազ սիրահար, իւր տար
փածուին բոցը հաղարտապատիկ կարծար-
ծէ: Ասկէ աղէկ ընթացք չըլլար սիրելոյ
և սիրուհւոյ մը համար. սերը սխալ է
երկու կողմանէ ամենայն սաստիկութեամբ,
յաջորդ գլուխներուն մէջն նկարագրու-
թիւններն ասոր ասպարոյց են: Երբեք
մը նամակ մը կը բերէ, ասոր վրայ տիկին Լ. էի
քիչ մը կը պտղէ, սիրահարը զոյգը ամե-
նայն անձկութեանց մէջ կիցնոյ, մը մը
զիւրազգաց սիրար չկրնար գիմանալ իւր
աղջկան արտասուածքը, անկախ կը սիրէ նաև
Արմենակը, ամուսնութիւնը կը վճռուի:
Այլ այն ծերունին վերապէս կը ներկայա-
նայ, գաղտնիք մը կայ այս տեղ, Լ. էի սի-
կին յանկարծամահ կըլայ: Բայց Լիւթալ
իր մօրը մահուանէն վերջը իր բոլոր սերը

ժելէ դատ բանի մը չծառայեր :
Մէծնուային 4834 թիւով մեր այս
ըստծնեւուն վրայ ինքնամոլութեան նոր
ապացոյց մ'ալ աւելցուց :

Գլխէնք՝ որ յիշեալ թիւով միշտ
« երեքեք մէկքնն » է • գլխէնք որ խօսե-
լու մէջ միշտ վերջնոր ըլլալու համար փա-
տեւուն պակասած ժամանակը թշնամանքն
ու զըստընութիւնը առ ձեռն ունի • զի-
տէնք որ միշտ որ ելցէ վիճաբանութեան
մէջ ամեն տողերէն փորձողի սրտերու
սեփական դրոշմն ու կնիքն եղող ետեւ-
թիւն • Եւ ճամբարտեղութիւն կը հոտի •
բայց շուրջերուն հետ չափաւորներէն չը-
լլալով՝ մեր հասարկին վրայ տեղեկութիւն
մը չունենինք, և Մէծնուային մեղի սոյգե-
ցուց որ իրեն հասարակ չենք եղեր :

Կարգացնիք ունայնամոլութեան ծը-
նունդն եղող այս տողերը, ծիծաղելի չը
կըցնիք բռնել, և փորձի համար չափելով
Մասին ու Մէծնուային, գտանք որ այս
վերջնոր դեռ Մշու դաշտերը կը շնչե-
... • Եւ թէ Եւրոպայի մասին փախչելով
անգամ մ'ալ հոն չերեւանալու ուստ ըրած
էր՝ երբեք պոյսի չիկող, մէկէ մը անս-
ծու թիւն չունեցող, և մէկու մը շոգ-
քով թու թիւն չունող Մէծնուային • • • • •

Ինչ գեղեցիկ խոստովանութիւն • • •
միայն թէ ստուգութեանը վերահասու
ըլլալու համար՝ առողջ յիշողութեան կա-
րօս • • • • •

Մէծնուային՝ որ արծաթի սանդուղքով
ընկերական դասէն քանի մը աստիճան և
շատ անգամ շինծու բարձրութեան ել-
նողներուն կնիքով կը ծխէ •

Մէծնուային որուն աչքին ճշմարիտ
ազնուականութեան սեփական կնիքն ե-
ղող տալանդը, հանձնորը, անհատական
արժանաւորութիւնը և բարոյական վար-
կումը խրտուիկի մ'են միայն, և իր գո-
յութիւնը բաղդին խնամակնիքը գգուե-
լու վրայ կը յենու •

Մէծնուային՝ որ բացայայտ ըսենք՝ իր
գոյութեան շարունակութեանը համար
քանի մը անգամ ստորագրութիւն բա-
ցած և չայ ազգին առատաձեռնութեան
շնորհը վայելած է մուրողաբար •

Մէծնուային՝ որ դեռ երէկ մասնաւոր
ի մը փոստ դատը պաշտպանելու համար
Ազգային վարչութեան անդամներն ան-

դոնեւրու և Ազգին պատիւը թշնամանե-
լու յանգչած է •

Մէծնուային • • • • • արդարաւոր-
ութեան անկողնամասերու թեան և ճշմարտա-
միտութեան փող կը հնչեցնէ մեզի •

Ծաղիկ հարէք ամենայն հեթանոսք •

Մենք՝ գիտութիւն, հանձնար և բարո-
յական վարկում կը փափաքենք տեսնել
Ազգին հարուստներուն վրայ • Մէծնուային
թշնամանք կը ժայթքէ մեզի դէմ • Ինչ
անուն տալու է ասոր • պատասխան թէ
բանաբանութեան •

Բարեբաղդ ենք որ քաղաքական նիւ-
թոյ մը վրայ չէ խնդիր, ապա թէ ոչ
չայ լրագրութեանը գաղափարային Մէծ-
նուային իր պահեստի հին և փոստ զենքը
պատեանէն վերադառնալով փոխ հանգիստը շատ
մեղի դէմ • • • • •

Իրեն չունանելու համար ասէ՛ տե-
լի չենք գրեր • Մեր ու Մէծնուային վը-
րայ ըլլալիք դատաստանը ողջամիտ հասա-
րակութեան կը յանձնենք • Միայն եթէ
Մէծնուային քարոզած ազգասիրութիւ-
նը կատարած ըլլալու համար 12 տարիէ 'ի
վեր խմբագրութեանը պարապած Մասի-
սէն հրաժեշտ տալ հարկ է մեզ, կրենք
անողորմելի Մէծնուային, որ եթէ Մա-
սիսի խմբագրութեանէն ձեռնիք փախչելով
ազգասիրութիւնը գործելու խորհուրդը
մեր աւերակներուն վրայ կոկողարան Մէծ-
նուային դրօշը ծածանելու դատանդներին
ծնունդն է, արդարեւ կարեկցութեան ար-
ժանի հիւանդոտ ուղեղի մը վիժմա՛ք է
այդ առաջարկութիւնը •

Ինչ կուզէ թող ըսէ Մէծնուային •
ամեն դատողութիւն թէ՛ իմացական և
թէ՛ բարոյական նկատմամբ՝ իր կշիռը դա-
տողին արժանաւորութեան կ'ոտանայ • Եւ
մենք անկողնասէր հոգի և ճշմարիտ ազ-
գասիրութիւն կը ծանչենք ազգին պախ-
սութիւնները տեսնել, և կարեկցաբար
անոնց բարձմանը փափաքիլ •

Սա ալ չմոռնանք ըսելու, որ եթէ
Մէծնուային հասակը իր վերջին թուով
մեկէ դէմ մրտաճ գծած ժողովրդին կը
հաւատարմութիւնը արդարեւ չափաւոր
մեղ որ իրեն հասակակից չենք • Եւ մեղ-
թիւով որ միշտ այդ բարձր հասակին մէջ
մնայ, առայժմ կը լռենք բուն այն պատ-
ճառաւ՝ որ վրդու և փուռ խօսքերու և

գործերու արժան եղածէն աւելի յարդ-
տուած ՀՀամարութիւնը •

ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ

Պ • Բիզնէսի 1-րդ աստիճանը • • • • •
Գաւառ • Բիզնէս • • • • • Թ • Երկր-
... • • • • •

Ներկայ եղանակին թատերական ներկա-
յացմանը մասին յիշատակութեան արժանի
դէպքերէն մէկն է Պ • Բիզնէսի ճարտարին շա-
րադրած և Պ • Վ • Ապրիլի Ազգի խմբին ըն-
ծալած « Լատիստ » անուն երեք արարուա-
ծով նախաձեռնութեան (գիշեր), որ մօտեւ
քանի մը անգամ Նաուսի թատրոնին մէջ հան-
գիստացուելով անցեալ հինգ շաբթի գիշեր նո-
րէն կրկնեցաւ բաղնիքի ժողովրդական և
արքունի պաշտօնից առջեւ, և իւրաքան-
չիւր անգամեւն ունկնդրաց համարութեան
և ծախսահարութեան արժանի եղաւ •

Երգահան ճարտար մեր քաղաքակիցն է
և արդէն ծանօթ է հասարակութեան իր
հիշմանը զանազան երգերու և պարի եղա-
նակներու, և երբեմն արքունի երաժշտու-
թեան առաջնիք •

Կը գրուցուի թէ « Լատիստ » շատ տա-
րինեւուն աշխատութեան արդիւնք է • Եւ
սակայն ճարտարին այս առաջին նուագական
թատրոնը թեմէն ալ յայտնի կերեալ որ ը-
նտանիք երաժշտական հանձնարն հետ միատեղ
յարաւուրութեան ձիրքն ալ ունի եղեր, որով
կարողացեր է ներդաշնակութեան գաղափարաց
խելամուտ ըլլալ, և բացառելու կրից համա-
մատ պաշտած գեղեցիկ նոր եղանակներ հնա-
րել, այնպիսի, առնուաւն մը մէջ՝ որ կարծես
թէ տարուէ տարի հրատարակուած անթիւ
նուագական թատրոնութիւնք ներդաշնա-
կութեան արդիւնք յետին կաթիլներն անգամ
քաղած և սպառնցուցած են • Բայց քանի
որ յայտ մարդկային էութեան անհրաժեշտ
պայմաններէն մէկն է, նուիրական ճարտարնե-
րուն ջանից փոխարէն՝ բնութիւնն իր անգրա-
ւելի գեղեցկութեան պատուով մէջ քողարկ-
եալ մաս մը պահած է •

Պ • Բիզնէսի ընդհանուր հանձնարք բեր-
մունքը տիրական և վեճ է, և ներդաշնա-
կութեան անհուն զանազանութեան մէջ ա-
նոյց պարզութիւն մը գիտէ պահել, բայց դը-
նաւորութեան անհրաժեշտութեան հետ
խոյժ եղանակներ ալ Լատիստային մէջ չեն
պարկեր, և զօրականաց պարերը պատերազ-
մական ողին կը շնչեն •

Յառաջաբանին եղանակաց գիւտը և

հիւստեւածքը ընդորոշինք և ճիշ է բացատ-
րութեամբ, և արհեստին մատակարարած զա-
նազան գոյներովն և խաղերու յարմարու-
թեամբ այնպիսի ճարտար կերպով մը դրուած
է, որ այս յառաջաբանը միայն կը բաւէր Նա-
տիստային հեղինակը ներդաշնակութեան
գաղափարը խելամուտ ճարտարներուն կարգը
անցնելու • Եւ վերջերը յառաջաբանին գլխա-
ւոր եզրանակը ունի մանրադարձութեամբ մը
երրորդ արարուածոյն մէջ չիլիկելով, բոլոր զը-
ւածոյն մէջ հեղինակը կարծես թէ փրկաւ
յական կապ մը կը հաստատէ • այն կապը՝ որ
անդդալի թիւով մը մարդու կեանքը իւր չի-
մին հետ կը միացնէ •

Անհարկն է պատերազմական կերպով չի
զգած ուրիշ առաջին արարուածոյն պարէն վեր-
ջը Լատիստային առանձին երգը լսելով •

Ս. յա առաջին արարուածը ըստ մեզ ամե-
նէն դերագոյնն է, որովհետեւ զանազան կրից
փոփոխակի երգեր իրարու կը յաջորդեն, և
ամենն ալ իրենց սեպական գոյնն և ճարտա-
րութիւնը ունին •

Հրաշալի է նոյն արարուածոյն երգի մը
երգը, որ սրբազան ազգեցութիւն մը կընէ
ունկնդրաց վրայ, իրեւ եկեղեցեաց մէջ եր-
գեհոնի միաւորութեամբ խորհրդաւոր եղ մը
ստոր կը յաջորդէ վերջնական քառաման մը
որուն մէջ փոխադարձ սիրոյ գոհութիւնը,
մերժուած սիրոյ նախանձը, հոր մը վրէժիւն-
դիր առեղծութիւնը և զօրականաց ուրախու-
թիւնը միատեղ կը պարզուին •

Բ. արարուածոյն Ա. տեսարանը՝ որ ապա-
տարաց գաղափար ժողով մը կը ներկայացնէ,
չաւ նորութիւն ունի և ազգու է • Սքանչելի
է սոյն արարուածոյն մէջ գրեթե ալ սիրունոյն
աղօթքը •

Բ. և Գ. արարուածները թէպէտ քերթ-
ւածին հիւստեւածքն նայելու որ ըլլանք աւե-
լի միօրինակ տեսարաններ բաղկացած են,
բայց սակայն այն միակերպութեան մէջ երա-
ժիշտը ոչ երբեք մտադրութիւնը կը ձանձրա-
ցնէ, այլ բանաստեղծին պակասութիւնները
նորանոր ներդաշնակութեամբ կը մոռցնէ •

Պարզ երգի մասը թերեւս յարաւուր
նակի մը յօժարելի ամբողջութիւնը երբեմն
չունի, բայց նուագական ճարտար միաւո-
րութիւնը հարուստ գեղեցկութիւն մը կու-
տայ նոյն երգերուն, և ընդհանուր հիւստեւած-
քին մէջ Մէծնուային թէ ոճը կերեւալ, բայց
չէ ճանաչողութեան •

Ազնիւ երգահան ճարտարին այս առաջին
գրութիւնը փառօք իւր անունը այս դժուար
առաքելի մէջ պակսելով, յուսալի է որ ա-
կէ վերջը փառա՛ իւր փորձաւորութեանը վրայ

կը կեդրոնացնեն Արմենակին վրայ • Ով-
գիտա քերթողն ըլլար նէ իր հեթանոսա-
կան լեզուով պիտի ըսէր թէ մօրը խա-
րոյիք Հիսկենան ջահի կը դարձունէ •
Իշխանի սիրոյն խօսք չունինք, բայց կը
յուսայինք թէ աւելի պիտի սգար իր մայ-
րը • Գարձունները քանի մը թուով, Ար-
մենակ նամակ մը կատարաւ չայտն գնդա-
պետէն և կը պարտաւորի Ա տունն ձգել
ուր դառն արտասուք կը թողու իր սի-
րուն հաղար անգամ խոստանալով որ
պիտի վերադառնայ • Եւ երկայն կըլլայ
քայլ առ քայլ հեղինակին հետեւի կամ
պատերազմներու նկարագրութիւնները մէջ
բերել, քանզի մեր նիւթը միայն վէպն է •
Իրեն Պետրոսի Իսկանակ սպասաւորին
պատմութիւնը բաւական հետաքրքրական
է, մարդ կայ արդեօք որ սիրահարած է,
չըլլայ, ան ալ ատենով սիրահարուած է,
գլխուն դժբաղդութիւններ եկեր են
նոյն փոստ անունով թշնամու մը ձեռքէն •
Ինչիկա մէկ որ մը անկանոն զօրաց մէջ
ամբողջ կը հանգիստի, գէպը իր փոս-
թ շնամբն հոն բերած էր, վրան կը յար-
ձակի և հազիւ իրար փոքորելէ կը պրծնի •

Պ • Արմենակ Եւստի կուգայ և իւր սի-
րուն հեղինակին անձկանալու, կը
պատրաստուի Ա տունն վերադառնալու,
բայց մէկէն իր սիրուն հոն մօրեղբայրը հոն
կը հասնի Իշխանին նամակ մը բերելով որ
կը պարտաւոր կամեա դառնալ կամ թող
տալ որ ինքն ալ քովը գայ • Յիւստի՛ ճշմա-
րիտ սիրուն հոն նամակ •

Մինչեւ այս տեղ հասարակ դէպքեր
են, բայց Մատթէօի Իշխանին մօրեղ-
բայրը, ըրած պատմութիւնը ամենէն կա-
րեւոր մասը կը կազմէ • Ծնունդն կը

պատմէ իր երիտասարդութիւնը, և Իշխա-
նուամբ չքնաղ գերասանուհւոյ մը սի-
րահարուելը, որուն հետ կ'ամուսնանայ
նաեւ Պ իւր անուանեալ Հիստուստան
հօր մը փառքով խորհրդաւորութեան շնորհի
ւր • Եւ շատ չանցնի երկու լծակաց խա-
ղաղութիւնը կը վերջի Իշխանի մեղա-
պարտ ընթացքով • որքան անխոհեմ ա-
մուսնութեանը վերջը ասանկ կըլլայ, և
այն ատեն քահանայներուն կը վաղեն որ
գերբնական հաշտութիւն մ'ընեն • Մեր
պարզամիտը վերադառնալով իր յայտն իր քան-
գատը, բարեմիտ հարց յանձն կառ-
նու գալ և Իշխանի նորաթիւ • Բայց իւր
ուղիւ կ'երկնել կառնածոր կըլլան •
Մատթէօ տեղ մը կը պահուր ըրած
խօսակցութիւնն իրեն լսելու, բայց ինչ կը
տեսնէ, կ'ընէ Պ իւր անհոն շաղապա-
տալ • • • վրային կը յարձակի, ճարտար
Հիստուստանը հարուած մը կուտայ գլխին
և կ'ընդունելով գաւառն ալ հետը կը փախ-
չի • Մատթէօ 'ի շարունակէ և կ'ըսէ թէ
ինչպէս ինքն ալ աստիճ վրայացած լսել
մը ստակ կատնէ և ծնողացմէն գաղտուկ
ճանապարհորդութեան կըլլան • Պ • Եւ
մենակայ վէպը Խաղաղութեան հայաստան
ուղեւորել կուտայ, և օտարազգիի մը
բերնէն կը լսենք անոր խեղճ վիճակին նը-
կարագրութիւնները • Ա' էպը կընէ հասի
ճամբորդ յարձակմանը, որ կորակոր ետ
կը դառնայ և մեր ուղեւորները դարձեալ
իրենց ճանապարհը ձեռք կ'առնեն • Բայց
կարելի եղածին չափ համառօտելով ըսենք
որ ճանապարհին դարձեալ ուրիշ աւա-
ղակներ կը բռնուին, ուր կապանքն մէջ
կը շարունակէ Մատթէօ իր պատմու-
թիւնը • Ուստիս ուղեւորիւր և գերեաց

վիճակը • Բայց ասիկա ալ կազմաւոր դար-
մանակ կերպով • մեր ճանապարհորդները
բունդ աւաղակաց զլսաւորը Պ իւր ան-
եղեր, որ մահուան զարհուրելի փոխն ե-
ղերը հասած, և իրեն խեղճ խաղի երով
յաւաստեալ, միայն մէկ պարտաւորու-
թիւն մը կուզէ կատարել, կուզէ մէկը
զանել որ Իշխանի անձնապատմութեան
առաջ Մատթէօի համար իրեն յանձնած
նամակը տանի հասցունէ • Մեր անհաւ-
րելի Արմենակը անվիճաբան օտքի երկով
նամակը կ'առնէ և անոր կուտայ • Մատ-
թէօ կը յայտնուի Պ իւր անարներ
կայութեան անխոհեմ միջնեւ ան ատեն
կը պատմէր թէ ինչպէս Իշխանն առեւ-
անգեղէն ետքը անպուրէ մոգունը ձգե-
լով կ'արտանայ յատակը տարեր հասու-
ցեր էր, ահադին բարձրութեան մը
ինչիկա պէս կը դառնայ • Մտաւթէօ
անհրաժեշտ վախճանը կորուստ է • Պ եւ
ջապէս այս ողբն ալ կապաւին, բայց
ճանապարհին դարձեալ ուրիշ աւաղակ-
ներ, փախուած, պահուրով, բացօթեայ
անցունել, ուր Մատթէօ կաւարտէ իր
վէպը և թէ ինչպէս Բերքապուրի մէջ
անակնկալ կերպով իր Ոստոյթ որդին
գտնելով 'ի միայն Խաղաղ և դառնան •
Բայց հազիւ այս խօսքերն աւարտած
անտառէն մէկը կ'ընէ և իր բաղկաց մէջ
կը նետուի • Երկրա նոյն իսկ իր որդին
Ոստոյթն է որ ըրած պատմութեան
ճանչցեր էր իր հօրը • Եւ Ոստոյթ
ձիւղալ մ'է, անիկա չունի բարոյականու-
թիւն, Իշխան ճամբորդ անոր նոյն իսկ իր աղ-
ջիկն ըլլալը • Ա' էպը կը վերջանայ անմեղ
կուսի մը անարժան և աղետալի մահուան

լը • երանի՛ թէ դաշնակով մեռած ըլլալ
իր անգութ դաճմին կատարութեանը
գոհ • Սիրահար հեղինակը լալով կուտա-
տէ, « Պ երկիրը կուզէ 'ի նայիլ • • •
Նրկինք • • • • • Եւ Մատթէօ իր քով կանգ-
նած էր » • Եւ առեղծուած մը որուն
գաղափարը հեղինակը ինքը գիտէ և մեղ
չինար անոր քող պատուել, բայց առա-
ջին մասին մէջ ալ Պ իւր սպասած նա-
մակներէն զգացած չենք գիտեր ինչ ահ
ընթերցողը վարանման մէջ կը թողու •
Օխաղ և իցէ, թող ներէ մեղ արդոյ
պարտը որ թշուառ առաքելութեան վը-
րայ կաթիլ մը արտասուք ալ մեք թա-
վելով, մէկ երկու գիտողութիւններէ
վերջը մեր անկեղծ շնորհաւորութիւնը ի-
րեն մատուցանենք • Ա' էպին պարա-
զանքը ստեղծ բնականէն շատ հեռու են
իրեւ « իրական » ճանապարհներու համար •
Եւ հեղինակը անոնց « հաւատամ » և
խոստովանիմ » քաղցնեւուն երեսին կան-
խաւ նետեր է • « Ինչպէս մոգերու »
անհաճոյ մակը իր • Գրութեանը ոճը բա-
ւական յստակ և ողորկ է • հեղինակը
սիրտ շարժելու արուեստին մէջ բաւա-
կան յաջողակ, որ գեղեցիկ անհոգու-
թեամբ մը և վատ վրուն երեւակայութեամբ
միայն կրնայ ըլլալ • բարոյականութեան
էջ մը մեղի՛ այլ միշտ մաքուր և լուսաւ
գիրքն ալ ընթերցման արժանի • Կը մնայ
միայն ազգայնոյն որ հարկաւոր եղած ըն-
դունելութիւնը ընեն 'ի իրականաց հեղե-
նակին •

Աղաղակ Պ • Պատմական

